

Een
contract
van
bepaalde
duur

Leesexemplaar

Een
contract
van
bepaalde
duur

Brieven aan mijn zoon

STEFAN DE RUYCK

P E L C K M A N S

Hope your memory serves you well

'This Wheel's on fire'

Bob Dylan/Rick Danko

Life is for the living

'Flesh and Blood'

Joe Henry/Solomon Burke

Inhoud

- Proloog 7
- 1 Brief aan mijn zoon Jim De Ruyck 9
Shortcut 1: Joban Vande Lanotte 15
- 2 Brief aan Luk Perceval 17
- 3 Brief aan mijn huisarts 37
Shortcut 2: Jack 47
- 4 Brief aan Ivonne Lex 49
Shortcut 3: Tattoo you 55
- 5 Brief aan Søren Kierkegaard 57
- 6 Brief aan Eric Antonis 67
Shortcut 4: Hugo Claus 75
- 7 Brief aan Yasmine Kherbache 77
Shortcut 5: De sneeuwvos 83
- 8 Brief aan Bert Anciaux 85
Shortcut 6: Herman Van Rompuy 101
- 9 Brief aan Luc Dewaele 103
- 10 Brief aan Paul van Ostaijen 123
Shortcut 7: F.F. 135
- 11 Brief aan Frank Beke 137
Shortcut 8: Impala 149

12	Brief aan mijn overleden vader en moeder	151
	<i>Shortcut 9: Coenraad</i>	165
13	Brief aan Albert Camus	167
	<i>Shortcut 10: Klein geheimpje, bij dezen verklapt aan de dochter die ik nooit had</i>	179
14	Brief aan de studenten van het Conservatorium van Antwerpen	181
	<i>Shortcut 11: Kierkegaard</i>	191
	Epiloog	193
	Bijlagen	197
	Playlist	209
	Dankwoord	211
	Noten	213

Proloog

In 1953 stak Fidel Castro een eerste keer over naar Cuba in een gammel bootje dat volstrekt ongeschikt was voor de ruwe overtocht vanuit Amerika. Hij bracht 119 rebellen mee, van wie de helft meteen na aankomst gedood werd in een vuurgevecht met het Cubaanse leger. Castro werd even later met de rest van zijn kompanen opgepakt en ontsnapte naar verluidd aan een standrechtelijke executie toen een van de legerofficieren hem in bescherming nam met de historische woorden: 'Don't shoot them, we might kill ideas'. Fidel Castro werd veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf maar kwam door amnestie al in 1955 vrij. Hij vluchtte naar Mexico, waar hij een nieuwe revolutionaire kern samenstelde met daarin Che Guevara, Camilo Cienfuegos en zijn broer Raoul. In 1956 waagden ze een nieuwe oversteek en weer ging het mis: hun aankomst in Cuba had meer weg van een schipbreuk dan van een ordentelijke landing en heel wat materiaal en voorraden gingen verloren. Deze keer had Fidel 81 rebellen meegebracht en opnieuw werd het grootste deel meteen gedood in een confrontatie met het leger. Castro vluchtte met tien kompanen de bergen in en wist zich te verzekeren van de steun van de M-26-7, een van de grotere guerrillagroepen in Cuba. Hun beweging groeide, kreeg veel steun van de bevolking en werd snel militair sterker. Ze veroverden grote delen van het land en bereikten op 31 december 1958 de hoofdstad Havana. Het was het einde van het corrupte bewind van dictator Fulgencio Batista.

Die oudejaarsnacht verliep in de grootste chaos. Bondgenoten van Batista, Amerikaanse goktoeristen en de alomtegenwoordige maffiosi vluchtten in paniek weg van het eiland. De mafia liet een fortuin aan investeringen achter. Fidel Castro installeerde een voorlopige regering waarin ook zijn trouwe bondgenoot Che een ministerpost werd toegewezen. Merkwaardig genoeg werd hij tot minister van Industrie benoemd, niet echt wat je zijn corebusiness zou noemen. Fidel vestigde zijn voorlopige hoofdkwartier in een van de dure hotels die de mafia had achtergelaten en wist zich daarmee extra te verzekeren van hun levenslange wraakzucht.

Een ministerpost was duidelijk niets voor Che. Hij voelde zich geroepen om de revolutie over de hele wereld te verspreiden en wilde op de bres staan waar de brand het hevigst woedde. Dus gaf hij zijn ontslag en trok eerst naar Congo en later naar Bolivië. Daar viel hij in handen van het regime en werd – zeer tegen de zin van de CIA – zonder enige vorm van proces geëxecuteerd. De foto van zijn lijk ging de wereld rond.

Che wist bij zijn vertrek uit Cuba dat hij ernstige risico's liep. Hij nam afscheid van het leven in vier brieven, die volgens zijn wens pas vrijgegeven mochten worden na zijn dood. De brieven zijn gericht aan Fidel zelf, aan zijn kinderen, aan zijn ouders en aan zijn vrouw.

Brief aan mijn zoon Jim De Ruyck

And I've a lust for life (lust for life)
'Cause I've a lust for life (lust for life)
Got a lust for life
Yeab, a lust for life
Iggy Pop

Hey Jim,

Ik denk nog vaak aan onze reis naar Cuba in december 2022. Je had enkele maanden daarvoor met veel moeite je middelbare studies afgerond, je was schoolmoe en overduidelijk niet klaar om een beslissing te nemen over de volgende stappen in je jonge leven. Je vroeg een jaar bedenktijd. Dat was precies wat je moeder en ik ook aangewezen vonden. Reizen, alleen of met vrienden, zou je horizon verruimen. Het was tijd om op eigen benen te staan en zelf je parcours te kiezen. Maar toen Ilse en ik het plan opvatten om drie weken door Cuba te trekken, was je er als de kippen bij om ons te vergezellen.

We waren er vooraf niet helemaal gerust op. We zouden drie weken op elkaars lip zitten, samen in veel te kleine hotelkamers slapen, lange ritten maken op de achterbank van niet echt comfortabele taxi's. Zoiets kan irritatie wekken, zeker bij een jonge kerel die zijn eigen weg wil gaan en los wil komen van de nabijheid van zijn ouders.

Het liep helemaal andersom. Toen we, na een lange reis, rond middernacht aankwamen in ons pension in Old Havana en meteen in de stemming werden gebracht door een enthousiast bandje beneden in de straat, hadden we een directe klik met deze magische stad. Havana heeft ons hart gestolen, ondanks de ruige armoede, de abominabele staat van de gebouwen, de troosteloos lege winkels en de uitzichtloze politieke toestand. We maakten met ons drieën lange wandelingen kriskras door de wijken en verbaasden ons vaak over de energie, de levenslust en de vriendelijkheid van de mensen op straat.

Je trok onderweg veel aandacht in je hippe T-shirts en slenterde vaak alleen voor ons uit. Om de haverklap wandelden Cubaanse leeftijdsgenoten een eindje met je op, vaak met de bedoeling je iets te verpatsen maar evengoed vanuit een oprechte nieuwsgierigheid om die *cool guy* uit Europa beter te leren kennen. We liepen bij momenten wat achter je aan, maar we sloten onze lange wandelingen altijd af met een caipirinha en konden daar, moe maar ontspannen, erg van genieten. ‘The family’, zo noemden ze ons beneden in de straat waar we elke avond gingen luisteren naar de café-concerten. Dat was precies hoe we ons voelden.

Overall in Cuba word je herinnerd aan de grote verwezenlijkingen van de revolutie. In een onooglijk museum in Havana, met veel foto’s van *Il Commandante* en wrakstukken van vijandig legermateriaal, vond ik aan een verkoopstandje het boek met de vier afscheidsbrieven van Che Guevara. Het bevat facsimileafdrukken van de handgeschreven brieven en transcripties van zijn boodschap in het Spaans en het Engels.

Daarbij valt vooral op hoe weinig aandacht hij besteedt aan zijn gezin. Terwijl hij Castro een brief van meerdere bladzijden stuurt, is zijn kinderen nauwelijks een halve pagina gegund. Hij moedigt hen aan goede revolutionairen te worden die zich hun hele leven lang verzetten tegen elke vorm van onrecht. Meer heeft hij hen niet te melden. In zijn brief aan Castro stelt hij het zo: 'I'm not ashamed that I leave nothing material to my children and my wife. I am happy it is that way. I ask nothing for them, as the state will provide them with enough to live on and an education.'

Daarmee geeft hij uiting aan zijn onwrikbare geloof in de weldaden van de Cubaanse revolutie, maar toch blijft het een zwakke boodschap. Als zoon of dochter zou ik niet blij zijn wanneer mijn overleden vader enkel die halve pagina voor mij naliet. Terwijl ik door het boekje bladerde, beste Jim, begon ik me af te vragen welke boodschap ik zelf aan jou kon meegeven. Ik ben niet van plan om binnenkort te sneuvelen in dienst van de revolutie, maar ook mijn leven is evengoed eindig en misschien wil ik toch iets achterlaten – een teken van leven, een bericht aan hen die alleen verder moeten.

Bob Dylan formuleert het zo:

*Time is an ocean, but it ends at the shore.
You may not see me tomorrow.¹*

Heb ik meer te melden dan een oproep om levenslang te strijden tegen onrecht? Ik kwam erop uit dat ik dat alleen maar kon ontdekken door daadwerkelijk te schrijven. Dat heb ik gedaan en het was een hele opgave voor iemand die

geen schrijver is. Ik heb mijn boodschap samengevat in een aantal brieven die ik richtte aan verschillende mensen – niet echt een origineel literair procedé. Sommigen van hen ken je, de meesten helemaal niet. Achteraan in het boek vind je beknopte bio's, dat kan helpen om hen te situeren.

De brieven zijn niet gericht aan jou maar wel voor jou bedoeld.

Ze worden afgewisseld met korte verhaaltjes die ik *Shortcuts* heb genoemd, naar de gelijknamige film van Robert Altman, een onvoorwaardelijke aanrader als cinema je droom is. Om het verhaal helemaal af te ronden krijg je een begeleidende playlist die, spontaan en intuïtief, tijdens het schrijven tot stand kwam en die zich grotendeels laat lezen als de soundtrack van mijn eigen jeugd. Door tijdsgebrek moest ik vaak op onmogelijke momenten aan mijn teksten werken, 's ochtends in de trein of tussen twee vergaderingen door, maar het liefst en het best schreef ik 's nachts, met loeiharde muziek door de koptelefoon. *Get your kicks on route 66!*²

Goed ook om te weten is dat ik nauwelijks bronnenonderzoek gedaan heb; mijn enige bron is mijn onbetrouwbare geheugen. Dit boek bevat geen objectief relaas van de gebeurtenissen uit mijn verleden, dit boek vertelt hoe ik me dat verleden herinner. Ik creëer mijn eigen *Amarcord*³, maar dan in boekvorm en in een onmiskenbaar Vlaamse setting. Naar de vorm kan het geheel de indruk wekken van een reeks losse verhaallijnen, in mijn hoofd is het een coherent geheel. De enige strenge voorwaarde waaraan alle teksten moesten voldoen is dat ze relevant zijn voor jou, dat jij, als jonge twintiger, en bij uitbreiding jouw vrienden en leef-

tijdsgenoten – Stan, Kasper, Sam, Casimir, Wolf, Beau,
Dora, Warre en alle anderen – er nu of later iets aan hebben.

Doe me een plezier en laat me bij gelegenheid eens weten
wat je ervan denkt.

Vader

Shortcut 1

Johan Vande Lanotte

Voor hij minister en later partijvoorzitter werd, was Johan Vande Lanotte kabinetschef van de toenmalige federale minister van Binnenlandse Zaken Louis Tobback. Ik herinner me een interview met hem uit die tijd. Het ging ongeveer als volgt:

V: Wat doe je als je minister, een gepatenteerde stijfkop, een idee heeft dat jij inschat als politieke zelfmoord?

JVDL: Dan ga ik naar zijn bureau en probeer hem met handen en voeten uit te leggen dat hij zich vergist.

V: En wat als hij niet wil luisteren?

JVDL: Dan laat ik er een nachtje overheen gaan en keer ik 's anderendaags terug met nog betere argumenten en nog meer overtuigingskracht.

V: En wat als hij dan nog koppig voet bij stuk houdt?

JVDL: Dan doe ik mijn stinkende best om zijn onzinnige idee op de best mogelijke manier uit te voeren (monkel-lachje).

Brief aan Luk Perceval

They sing songs about love!

About Vikings!

About Vikings making love!

De Amerikaanse acteur en muzikant Jack Black verwelkomt Led Zeppelin op de Kennedy Center Honors, Washington D.C. (december 2012)

Waarde vriend Luk,

Ons verhaal begon zeer kleinschalig.

Jij had als jonge acteur een veelbelovende carrière bij de toenmalige Koninklijke Nederlandse Schouwburg van Antwerpen abrupt stopgezet om je eigen theatergezelschap op te richten. De piepjonge Blauwe Maandag Compagnie was eigenlijk geen echt gezelschap. Het bestond uit twee huisregisseurs – jij en Guy Joosten –, een huisdramaturg, een acteur die instond voor de communicatie en een job-studente voor de administratieve klussen.⁴ Jullie maakten enkele kleine maar opgemerkte voorstellingen met acteurs die ingehuurd werden op freelance basis en die jullie eigenlijk niet deftig konden betalen. De frustratie was groot. Je stuurde samen met Guy Joosten een cynisch nieuwjaarskaartje naar toenmalig cultuurminister Patrick Dewael, met een opsomming van alle mogelijke functies, van schoonmaker over technicus en acteur tot artistiek leider, die jullie

naar eigen zeggen allemaal eigenhandig moesten invullen. Dewael toonde begrip en inviteerde jullie voor een overleg, maar had geen oplossing. Dat was zonder jou gerekend. Jij was niet van plan al die jobs te blijven combineren. Het idee groeide om het management te professionaliseren en een zakelijk leider aan te trekken. Weliswaar was daar geen budget voor, maar een beetje zakelijk leider verdient zijn eigen loon toch zo terug?

Na mijn studie filosofie had ik, na wat zinloze omzwervingen, een job aangenomen als taxichauffeur bij een middelgrote transportonderneming. Een externe consultant die was aangetrokken om het zwalpende bedrijf weer op de rails te krijgen en die tot zijn verbazing had vastgesteld dat deze onderneming met honderdtwintig werknemers volstrekt geen middenkader had, haalde mij vanachter het stuur van mijn taxi en promoveerde mij in recordtempo tot rechterhand van de zaakvoerster. Het was een spectaculaire ontwikkeling die nogal wat afgunst veroorzaakte, maar ik zag voor mezelf geen toekomst daar. Toen ik lucht kreeg van de vacature bij Blauwe Maandag, waagde ik mijn kans.

Mijn cv maakte indruk. Er was mijn opleiding in de wijsbegeerte, die in jullie ogen atypisch was voor een manager en daarom intrigeerde. Er was mijn blitzcarrière en mijn bereidheid om een goedbetaalde job in de privésector (zo leek het althans) in te ruilen voor een hoogst onzeker bestaan in de theatersector. Wie daarvoor koos, moest wel super gemotiveerd zijn. Ik had ervaring met de opmaak van begrotingen en kon min of meer een balans lezen, wat in die tijd al heel wat was. Ik had ook het theaterleven van nabij gevolgd en was op de hoogte van de nieuwste artistieke ont-

wikkelingen. Mijn profiel was met andere woorden niet eenduidig en dat speelde in mijn voordeel. Ik kreeg de job en ging aan de slag als zakelijk leider van een aanstormende roedel jonge wolven.

Het ging allemaal bijzonder snel. We brachten in die eerste jaren nieuwe producties die jij regisseerde, en die tot mijn opluchting keer op keer grote hits werden die bekroond werden met belangrijke toneelprijzen. Dat wekte enige verwondering, want je was niet bepaald de vrolijkste jongen op aarde en je ging de zware thema's niet uit de weg. Maar de combinatie van een eigentijdse tekstbehandeling, groot vakmanschap, een flinke scheut humor en het manifeste spelplezier van de acteurs deed zijn werk. Het publiek vond massaal de weg naar de schouwburg en de kassa rinkelde.

Met het aanwerven van Annick Verstraeten in 1990 zetten we een belangrijke stap in de professionalisering van Blauwe Maandag Compagnie. Ze had een paar jaar gewerkt achter de balie van de Arenbergschouwburg en kende ongeveer iedereen in de sector. We hadden een klein kantoortje in Borgerhout, boven de repetitieruimte. Het was er zelden stil en rustig, en al helemaal niet toen jij voor je productie *Wilde Lea* een volledig balorkest liet aanrukken. We moesten al onze telefoongesprekken opsparen tot de late namiddag, als beneden eindelijk de nabespreking was begonnen.

Later zou Annick me vertellen dat ze erg moest wennen aan het spartaanse werkregime dat ik erop na hield. Hoewel ze zelf ook van wanten wist. In de beginjaren van de Vlaamse Directies voor Podiumkunsten, toen daar nog geen eigen medewerkers waren, nam ze er bijvoorbeeld dat secretariaat

gewoon even bij. Nooit was iets te veel gevraagd, altijd zocht ze mee naar oplossingen. Zij was de eerste van een aantal uitzonderlijke collega's die ik heimelijk de *Sisters of Mercy*'s heb genoemd.

(De *Sisters of Mercy* waren trouwe medestanders op wie ik altijd, in alle mogelijke omstandigheden, kon rekenen en die me nooit in de steek hebben gelaten. De reflex om bij problemen meteen de schuldvraag op te gooien, was hen vreemd. Ze wisten altijd wat er aan de hand was, ze hadden vaak verrassende informatie die een nieuw licht wierp op de toestand, ze konden perfect analyseren waar de dingen waren misgegaan of vastliepen, maar ze groeven zich nooit in. Ze begrepen dat niemand een stap verder komt met negatieve commentaar, verwijten en bashing. Als manager hoefde je in hun aanwezigheid niet de schijn hoog te houden. Je kon, zonder jezelf te verzwakken, openhartig zijn over je twijfels, je angsten en je ergste nachtmerries. Die ruimte kreeg je, je hoefde er niet om te vragen. *They gave ya shelter from the storm*⁶, in de woorden van Bob Dylan, nogmaals hij. Maar ze pushten je wel om de problemen aan te pakken. Dat is wat ze uiteindelijk van je verwachtten. Een manager met te veel zelfmedelijden en een gebrek aan daadkracht hoefde niet te rekenen op het respect van de *Sisters*.)

BMCie werd snel groter en trop was te veel, zelfs voor een duizendpoot als Annick. Na onze verhuizing naar de Vooruit in Gent kwam er gelukkig budgettaire ruimte voor een medewerker financiën en begroting. Dat was het moment waarop Rita De Graeve ons kantoor binnenstapte.

(Rita was een harde noot om te kraken. Ik herinner me een zaterdagochtend waarop ze, intussen gepromoveerd tot hoofd financiën en begroting van Het Toneelhuis, toelichting gaf aan de raad van bestuur over de jaarrekening en de balans. Ze was bijzonder goed voorbereid en bracht met verve, zij het misschien een tikkeltje te zelfverzekerd, een klassiek opgebouwd discours met een algemene inleiding, een gedetailleerd exposé over de financiële toestand, een conclusie met de opsomming van een paar aandachtspunten, en een ronkende slotzin waarin de eis om Carthago te vernietigen net niet ter tafel kwam.

‘Zijn er nog vragen?’ rondde ze streng af.

Er viel een korte stilte.

‘Nog bedenkingen of commentaar, collega’s?’ informeerde de voorzitter op zijn beurt. Hij voelde zich wat op zijn ongemak.

Weer een korte stilte.

Toen, deels schertsend, deels in ernst, bromde een van de bestuurders: ‘Ik zou niet eens dúrven.’)

* * *

Het succes had ook een keerzijde. We waren in onze toemeloze ambitie genadeloos voor medewerkers die Blauwe Maandag niet als de absolute prioriteit zagen. Het gezinsleven kwam altijd op de tweede plaats. Het lange toeren eiste een hoge tol. Sommige mensen haakten af of werden zonder veel pardon aan de deur gezet. Wie wel meeding in het verhaal werd beloond met een verwarmend samen-horigheidsgevoel dat bij momenten een sektarisch kantje had. In die sfeer werd de lat systematisch hoger gelegd. Het zakelijk beleid kon de groei van de artistieke ambities nau-